

Sluchać na Bože słowo

**Džensa, hdyž Boži hlós słyšiče,
da njestwjerdzće swoje wutroby.**

Hebr 3,15

„Słyšiš nětko skónčnje!“ Tak rži to hižo třeci króc po domje a tež hač do džěcaceje stwy. Njesčerpliwje wołataj staršej swoje džěćo k wječeri. Ale wone zaběra so radšo dale z nowymi hrajkami. Wězo je hižo dawno słyšało, zo je čas k wječeri. Ale ni- ma žadyn lóšt, so runje nětko svojich hrajkow wzdać. Njeje wosebje hlódne a sej hrajkać je wo wjele lěpje hač wječerjeć. Słowa staršēju džěćo drje słyši a je rozumi, ale njejedna po nich.

W bibliji namakamy za wšitkich, kotřiž su křćeni, rjane sady wo tym, zo smy w dobrym zmysle Bože džěći. Woprawdže pak zadžeržimy so hustodosć po řečenju abo wołanju Boha kaž tajke džěćo, kotrež sym runje wopisował: Słyšimy a rozumimy drje jeho słowa, ale nimamy žadyn lóšt, je přijimować a po nich jednać.

„Džensa, hdyž Boži hlós słyšiče, da njestwjerdzće swoje wutroby.“ – Njedziwajo na naš njezajim měli dobrym wukazam Boha slědować, takle rěka namotwa w lišće na Hebrejskich. Na kajke wašnje Bože słowo mjez nami skutkuje, zhonimy w samsnym lišće někotre wotrězki dale. Tři krótkte wobrazy awtor lista tam wužiwa.

Prěni wobraz: „Bože słowo je móčne a wótre.“ (Hebr 4,12)

Kóždy dzeń skutkuje bjez kónca kopica słowow na nas. Z nowinow, z telewizije, z interneta – stajnje a přeco chcedža najwšelakoriše informacije, mjenjenja a doporučenja mje wabić a wobwliwować. Hustodosć wopokaza so hižo na druhi dzeń, zo běše jedne doporučenje špatne a tamna informacija wopačna. Běchu to prosće prózdne słowa – bjez prawdy a bjez wobkrućenja. Smy w poslednich měsacach zasó dosć wot nich słyšeli. So po tajkich słowach měć, njeby mi wjele pomhało, ale skerje škodžalo.

Jezusowe słowa pak su hinaše. Hačrunjež su hižo dwajtysac lět stare, tež džensa



Kříž z 15. lětstotka w Hodzijskej cyrkwi

Foto: Heinz Rentsch

hišće płaća. Rozprawy z biblije njejsu cyle jednorje historiske teksty. Ja so w nich namakam. Čitam wo svojich problemach. Słyšu něšto wo svojich wjeselach a čerpjenjach. A skónčnje dóstanu přeco zasó dobru radu a spomóžne doporučenje.

Druhi wobraz: „Bože słowo je na woběmaj bokomaj wótry mječ, a z tym je wone sudnik mysłow a začułow wutroby.“ (Hebr 4,12)

Kóždemu čłowjekej so lubi, hdyž ma so wšo po jeho mysloch a měritkach. Moje myslički wšak su často chětro zawrjene. Tak móžu tež kóždu njedzělu kemši chodźić, móžu tam na čitanja z biblije sluchać, Bože wotkazanje přijimac a na kón- cu domoj hić, bjez teho zo něšto do wšědneho dnja sobu wozmu. Bože słowo pak chce zawrjenosć mojich wosobinskih mysłow rozłamac. Dokelž jenož tak móže we mni skutkować a mi dobry puć poka- zać.

Skónčnje třeci wobraz: „Wšitko je nahe a wotkryte před Božimaj wočomaj a před nim njeje žane stworjenje schowane.“ (Hebr 4,13)

Bože słowo wotkrywa wšitko, štož je we mni wopačne abo zelžane. Je za mnje wažne, zo sebje sameho spóznaju a tež wo svojich zmylkach a hrěchach wěm. Nic zo bych měł špatne swědomje, ale zo bych móht so z wopačnych pućow a nawučenjow wuswobodźić. Bjez sebjespóznaca njeje žane wuswobodženje!

Njetyje nam, hdyž zadžeržimy so kaž spjećiwe a njeposlušne džěći. Bóh nas wo- ťa. „Hdyž Boži hlós słyšiče, da njestwjerdz- će swoje wutroby.“

Prěnja srjeda w měrcu je lětsa popjelna srjeda. Z nej započina so póstny abo pa- sionski čas. Mamy nětko sydom tydzenjow před nami, w kotrychž móžemy so na čichi pjatk a po tym na jutry přihotować. Wuda- ni so, hdyž wužiwamy tutón čas tak, zo słu- chamy znowa a bóle koncentrowani hač hewak na Bože słowo, zo by wone móhto w nas k našemu spomóženju skutkować.

Krystof Rummel

Dobry pastyr



Lube džěci, za tutón mėsac sym wam biblisku stawi zničku sobu přinje-
sta. Wona jedna wo
dobrym pastyrju, ko-
tryž kóždu jednotliwu
wowcu ze swojeho stadła znaje a lubuje.

Pastyr ma wokolo sto wowcow. To je woprawdže chětro wjele. Mjez nimi bě młoda mała wowcka, mjenuju ju Wołmička. Wołmička a wšitke dalše wowcy běchu na wulkej łuce ze słódnej trawu. Hdyž počinaše so čmičkać, pytaše pastyr za městnom, hdžež móhli wowcy přez nóc wostać. Namaka tež rjany blečk na łuce, kotryž bě z kerkami a rěčku wobmjezowany. Jako bě tam dóšoť, ličeše hišće raz swoje wowcki, hač běchu tež wšitcy tu: „Jedyn, dwaj, tři ... 89, 99 ...“. Pastyr skrótka womjelkny a potom wzěsći: „Mała wowcka Wołmička njeje tu!“

„Dyrbju Wołmičku pytać, ale što budže z tamnymi wowcami? Njemóžu je tola same wostajić“, pastyr rozmyslowaše. Lubowaše kóždu jednotliwu wowcku a dyrbješe čezki rozsud tworić. Poda so na puć, zo by Wołmičku pytať. Na tamne wowcy dyrbješe mjezty m pastyrski pos kedžbować.

A woprawdže namaka pastyr Wołmičku, popadnjenu w černitym kerku. Łahodnje

wuswobodži swoju mału wowcu, zo njeby so w černjach zraniła. Sprócna přituli so Wołmička pastyrjej. Skónčnje bě ju pastyr namakať a ju do wěstoty přenješť. A tež wón bě wjesoľy: „Bohudžak sym wowcku

zaso namakať!“

Tak kaž pastyr lubuje tež Bóh nas wšitkich. W bibliji čitamy w 23. psalmje:

Knjez je mój pastyr,
na ničim nuzu njezměju.
Wón pase mje na zelenej łuce
a wjedže mje k čerstwej wodže.

Waša Maria Wirtheč



Dobry pastyr je swoju zhubjenu wowcu pytať a namakať.

Rys.: Jindra Hubková

Ptači kwas w Rakečanskej cyrkwi

W zaštych lětach běše ptačokwasny čas w Rakečanskej wosadže składnosć, na džě-
cacych kemšach na tutón natožk skedźb-
nić a Božu službu dwurěčnu přewjesć. Bohužel korona tučasnje zarjadowanju džěcacych kemšow zadžěwa. Město teho swjećachu džěci a starši w tak mjenowa-
nym džěscowym času srjedu, 26. wulkeho

rózka, w cyrkwi ptači kwas. W Božim času na slědowacej njedželi modlachu so kemšerjo psalm a Wótčenaš tež w serbskej rěči. Tak wobchowa so tradicija dwurěč-
nych kemšow a tradicija džěcacych kemšow w ptačokwasnym času – tež koronje a nowym strukturnym wuměnjem klubu.

Günter Holder

W aprylu do Hainewalde

Lětuše nabožne dny wotměja so wot 21. do 24. apryla w Hainewalde. Oficielne pře-
prošenje wozjewimy w aprylu w Pomhaj Bóh. Potom su tež přizjewjenja pola Serbskeje superintendentury w Hodžiju móžne. Za prašenja steju pak nětko hižo k dispoziciji (telefonisce 035939 80502 abo přez mejl-
ku mato.krygar@web.de). Mato Krygar



Mały ptačokwasny swjeden w Rakečanskej cyrkwi

Foće: Günter Holder, Katja Meyerowa



Wjeselo na hrajkanišću Ioni w Hainewalde

Dr. Günter Holder w Rakecach sydomdžesatnik

Zo bychmy čite serbske žiwjenje w našich wsach měli, trjebamy dobre duše, kotrymž serbstwo na wutrobje leži. Wot lěta 2008 stara so mjez druhim dr. Günter Holder wo serbske wosadne žiwjenje w Rakecach.

Jeho nan Korla Holder pochadžeše z Narća, bě z powołanja režnik a hospodárješe po wójnje na staršiskim statoku mandželskeje Heleny rodž. Handriek w Třoch Žonach. Tu so tež syn Günter 23. měrc 1952 narodži. Hromadže ze starším bratrom Heinzom a staršej sotru Edeltraud wotroscě na staršiskim statoku.

Günter wopyta polytechnisku wyšu šulu we Łazu a wot 9. lětnika rozšěrjenu wyšu šulu we Wojerecach. Po maturje studowaše wot 1970 do 1973 elektrotechniku na wysokej šuli w Žitawje. Studij zakonči jako diplomowy inženjer. W lěće 1986 napisa promociju na elektrotechnisku temu. Po studiju dźěltaše spočatnje w Bjerwałdskej wuhlowej jamje, wot 1977 we wšelakich funkcijach w kaolinowni w Kamjenej pola Rakec a wot 1996 w Ambergskej kaolinowni w Bayerskej, kotraž je wot 1990 wosadźerka tež Kamjenjanskeje kaolinownje. Naposledk bě energijowy manager němskich křemjenjowych a kaolinowych zawodow firmoweje skupiny Quarzwerke GmbH / Amberger Kaolinwerke GmbH & Co. KG. W lěće 2009 poda so na dočasny wuměnk.

Günter Holder woženi so w lěće 1975 z Martinu rodž. Mehnertec z Rakec. Tu natwarjštaj sej mandželskaj w lěće 1980 swójski dom. Jimaj narodžištaj so džowka



Jubilar dr. Günter Holder Foto: Měrcin Wirth

Michaela a syn Matthias. Wobaj mataj mjeztym samaj swójbje. Džowka bydli na staršiskim statoku w Třoch Žonach a syn w Rakecach. Nad sydom wnučkami mataj Holderec dźěd a wowka swoje wjesele.

Hačrunjež běštaj wobaj staršej Güntera Serbaj, wotroscěchu jeju dźěci tola přewažnje z němskej rěču. W zakładnej šuli we Łazu wobdźěli so Günter hač do šesteho lětnika na wučbje serbsčiny, kotraž pak njebě jara wuspěšna.

Přiwšěm wobchow a sej Günter serbsku wutrobu. W starobje 58 lět započ a wjele prócu a wutrajnosću zaso serbsce wuknyć, spočatnje na kursach Domowinskeje skupiny Komorow a pozdžišo na ludowej uniwersiće w Budyšinje. Při tym pomhachu

jemu tež serbske poskitki w interneće. Mjeztym wobkneži serbsčinu tak derje, zo slyšimy jeho tež jako rěčnika Božeho słowa na džen w Serbskim rozhlосу.

Günter Holder prócuje so wo wožiwjenje serbskeje rěče w Rakečanskej wosadze, wosebje tež na Božich službach. W lěće 2011 založi tehodla zhromadnje z dalšimi wosadnymi serbsku Bjesadu w Rakecach. Wón organizuje serbske spěwne wječorki, dźělarnički Bjesadow a literarne čitanja. Na iniciatiwu wosadneho fararja dr. Roberta Malinka je w lěće 2021 zhromadnje z Olafom Langerom wudaće dwurěčneho spěwnika za potrjebu dwurěčnih Božich službow wobstarał. Wo serbskich a wosadnych aktiwitach rozprawja husto w časopisu Pomhaj Bóh.

W lěće 2012 zastupi do Serbskeho ewangelskeho twarstwa a so hišće samsne lěto do jeho předsydstwa wuzwoli. W Serbskim wosadnym zwjazku zastupuje Rakečansku wosadu. Raduje so, zo bydli nětk na farje w Rakecach serbska swójbja Malinkec. To je dalši krok k wožiwjenju serbskeho wosadneho žiwjenja.

Jako člon předsydstwa Domowinskeje župy „Jan Arnošt Smoler“ zastupuje wón Domowinsku skupinu Komorow-Trupin-Rakecy.

Přejemy dr. Günterjej Holderej wjesoly narodniski swjedžen, Bože žohnowanje za nowe žiwjenske lěto a hišće wjele dobrych idejow za serbske wosadne žiwjenje w Rakecach. **Měrcin Wirth**

Dr. Arnošt Wirth w Biskopicach mytowany

Z čestnej plaketu města Biskopicy bu njedawno lěkar dr. Arnošt Wirth wuznamjenjeny. Z Mišnjanskeho pórclina zhotowjenju medalju přepoda jemu Biskopičanski měščanosta Holm Große. Při tym wuzběhny wusahowacu rólu mjeztym 80lětneho wuměnkara za čas politiskeho přewrót 1989/90 w měsće kaž tež džensa jako spěchowarja wumělstwa.

Dr. Arnošt Wirth pochadza z Njeswačidla, hdžež je jako syn tehdyšeho wosadneho fararja a serbskeho superintendenta wotrostł. Po wopyće Serbskeje rozšěrjeneje wyšeje šule a studiju mediciny skutkowaše wot lěta 1975 jako chirurg w Biskopičanskej chorowni. Pódl powołanja so we wšelakich woblukach čestnohamtsce angažowaše. Składnostnje wustupowaše jako přednošowar na Serbskich ewangelskich cyrkwinskih dnjach. Slědžeše za lokalnymi medicinskimi stawiznami a publikowaše wo nich. Jako wusko z wumělstwom zwjazany a sam na tutym polu skutkowacy přisluša tež Zwjazkej serbskich wumělcow.



Dr. Arnošt Wirth z čestnej plaketu města Biskopicy

Foto: Uwe Soeder

W politiskim wobtuku bě wjelenětny radzičel frakcije SPD Biskopičanskeho měščanskeho parlamenta kaž tež člon Budyskeho wokresneho sejmika. Wón skutkuju sobu w Serbskim sejmje a je sobustaw Serbske-

ho ewangelskeho towarstwa. Doholětny čestnohamtski angažement dr. Arnošta Wirtha so nětko mytowaše. Tež časopis ewangelskich Serbow swojemu čitarjerj k wuznamjenjenju gratuluje. **T.M.**

Marka Latcyna z Přiwćic zemřela



Marka Latcyna

Foto: archiw PB

Mało tydzenjow po smjerći swojeho mandželskeho Kurta Latki zemře 5. februara w starobje 91 lět jeho wudowa Marka Latcyna z Přiwćic. Njebočička pochadza z Plusnikow, hdžež bě so 1. julija 1930 do serbskeje žiwnosćerskeje Běrkec swójby narodžiła. Jeje bratr Arnošt Běrka bě pozdžišo jako serbski diakon znaty, kiž skutkowaše w Hodžiju a w Lipsku. 1951 wuda so na ratarja Kurta Latku do Přiwćic. Zhromadnje wobhospodarišaj staršisku žiwnosć, doniž njedyrbješaj 1960 do prodruštwy zastupić, hdžež hač do wotchada na wuměnk džělašaj. Swoje tři džěci kublašaj w křesćanskim duchu. Sydomdzesat lět zhromadneho žiwjenskeho puća bě jimaj spožčene. Loni w juliju smědžešaj

w Budyšinskej cyrkwi swój hnadny kwas tež ze serbskim žohnowanjom swjećić.

Wobšěrne čestnohamtske skutkowanje swojeho mandželskeho w cyrkwiskim wobłuku Marka Latcyna podpěrowaše. Z nim hromadže słušeše k swěrnym serbskim kemšerjam w Budyšinku a w Poršicach. Stajnje běšaj tež mjez wobdžělnikami serbskich cyrkwiskich a kubłanskich dnjow kaž tež zajězdow Serbskeho busa.

Swój posledni wotpočink namaka Marka Latcyna 11. februara poboku swojeho mandželskeho w Budyšinskim kěrchowje. Po dołhim zemskim pućowanju njech spytaj w Božim měrje.

Trudla Malinkowa

Z předsydstwa Serbskeho wosadneho zwjazka

Na zašłym posedženju předsydstwa Serbskeho wosadneho zwjazka 11. januara wuradźowaše so wo wudaću noweho lekcionara a wo přihotach hłowneje zhromadźizny. Jako hósć wobdžěli so Serbski superintendent n. w. Jan Malink. Wón přihotuje jako hłowny zamołwity nowu kemšacu kni-

hu za čišć, kiž ma w léće 2023 w Ludowym nakładnistwje Domowina wuč. Kniha budže rewidowany lekcionar z léta 2018, kemšacy porjad, cyrkwiske modlitwy a někotre dalše elementy wobsahować. Po wuńdženju ma digitalna wersija nastać.

Nowy termin hłowneje zhromadźizny je

sobotu, 14. meje 2022, w 9.30 hodź. w Hodžiju. Předwidžane su wólby noweho předsydstwa. Do džěla zwjazka maja so tež młódše Serbowki a młódši Serbja zapřijeć. Přeprošenja z dnjowym porjadom so sčasom wupósćelu.

Marka Maćijowa

Počesćenje Kita Šwjela w Skjarbošcu

Składnostnje 100. posmjertnin delnjoserbskeho wučerja, kantora a nowinarja Kita Šwjela (1836–1922) je so sobotu, 29. januara, popođnju w Skjarbošcu wotměło wopomnjenske zarjadowanje. Na naměsće wokoło pomnika, kiž bu jemu w léće 2018 stajeny, su so zhromadźili zastupjerjo Skjarbošćanskeje wosady, Spěchowanskeho towarstwa za serbsku rěč w cyrkwi, Domowiny, Mašicy Serbskeje a dalši česćowarjo, zo bychu wopominali skutkowanje serbskeho prócowarja.

Fararka Katharina Köhlerowa z Dešna je z dwaceći přitomnymi swjećila dwurěčnu nutrnosć. Biograf Dietmar Schulze ze Skjarbošca je němsce čitał wurězk z biografije Kita Šwjela, kotryž bě mjez druhim přez 54 lět redigował delnjoserbsku nowinu Casnik. To je w stawiznach žurnalizma Němskeje a najskej samo Europy jónkrótny skutk.

Předsyda Spěchowanskeho towarstwa za serbsku rěč w cyrkwi a městopředsyda Domowiny dr. Hartmut S. Leipner je přednješ wotrězk z awtobiografije nowinarja w delnjoserbskej rěči. Předsyda Mašicy Serbskeje dr. Pěťš Šurman je hódnočił prócowanja Kita Šwjela jako sobuzaložerja Mašicy w léće 1880 w Choćebuzu a Do-



Česćowarjo při pomniku Kita Šwjela w Skjarbošcu: wotprawa Katharina Köhlerowa, dr. Hartmut S. Leipner, dr. Pěťš Šurman a Dietmar Schulze

Foto: Werner Měškank

mowiny w léće 1912 we Wojerecach. Kwěćel ze seku w serbskich barbach bu při pomniku položeny jako džak za njesprócniju džělawosć wuznamneho Delnjoser-

ba. Přitoměni su jeho počesćili ze spěwanjom kěrlušow, za kotrež bě Kito Šwjela spisał delnjoserbske štučki.

Werner Měškank

Za serbskim hudźbnikom Jurom Měťškom

Jura znajach hižo jako džěćo. Měťškec bydlachu w Budyšinje dwě dróze dale hač my, tak zo mějachmy jako Malinkec, Měťškec a tamne džěći rano samsny puć do Serbskeje polytechniskeje wyšeje šule na Serbskich hrjebjach. Wón bě tři lětniki starši hač ja. Jeho sotra Wanda chodžeše z mojej sotru Marku do rjadownje, jeho kuzenk Kito Rawp ze mnu. Wot Kita tež zhonich, zo słušachu Měťškec, Rawpec a Nagelec swójbnje hromadže. Jich maćerje běchu džowki Emy Holanoweje, kotraž bydleše sama w małym domčku na Kleistowej. Zo bě wona wudowa po Budyšinskim wučerju a kantorje Arnošće Holanje, tehdy njewědžach, hdyž z Kitom tam druhdy popołdnju na hrajkanej pozastachmoj.

Něhdže wot lěta 1965 podawaše farar Pawoł Albert serbsku nabožnu wučbu na Michałskej farje. Nimo nas a někotrych tamnych běchu tež Měťškec ewangelscy, a tak so tež Juro wobdžěleše. Dokelž pak njeposkići so w Jurowym lětniku serbska paćerska wučba, njehodžeše docyła na nju a njebu tež jako młodostny konfirměrowany. Tole nachwata hakle w lěće 1989.

Juro Měťšk hižo jako šuler komponowaše. Swojeho talenta dla wopyta wot 9. lětnika specialnu hudźbnu šulu w Berlinje. Pola zamołwitych w Serbskim pioněrskim džiwadle zrodži so mysl, jeho wo jewišćowu hudźbu za jednu hru prosyć. Wón noty tež napisa a kompozicija so nahra, tola zamołwitym so hudźba njespodobaše, dokelž běše přejara moderna. Skónčnje so rozsudžichu, Serbski rozhós wo přewostajenje hudźby za džiwadlowu hru prosyć. To běše po mojim dopomnjeću někak w lěće 1970.

Wot 1971 studowaše Juro Měťšk kompoziciju w Berlinje. Po něšto lětach přistajenje na hudźbnej šuli w Flöha absolwowaše aspiranturu při Akademiji wuměłstwow NDR pola Reinerja Bredemeyera. Wot 1983 do 1986 bě hudźbny dramaturg při Němsko-Serbskim ludowym džiwadle w Budyšinje. Wot 1986 skutkowaše jako swobodny komponist w Budyšinje. Juro Měťšk je čas žiwjenja načasnej hudźbje swěrný wostał, dokładnišo prajene Nowej Wianskej šuli, kotraž so reprezentuje wot komponistow kaž Arnolda Schönberga, Antona Weberna a Albana Berga. Ze swojej 12-tonowej hudźbu njezdoby sej šěroki publikum, tola žněješe nimoměry wysoke připóznaće w kruhu fachowcow a zajimcow. Dwě cejdeje z jeho hudźbu stej so wudałoj. Džiwał sym so přeco zaso, kak móžeš jako swobodny komponist z tutej specializaciju přežiwić. Tola wón bě skromnje žiwy, jara skromnje.

W zaštych lětdžesatkach bydleše Juro Měťšk z mandželskej Ulriku na samsnej dróze w Budyšinje kaž jako džěćo, hdyž tež tři domy dale. Widžachmoj so na serb-



Juro Měťšk (rodzeny 1. meje 1954 w Budyšinje, zemřel 20. januara 2022 w Ochranowje)

Foto: Maćij Bulank

skich cyrkwinskih dnjach kaž tež hdys a hdys na serbskich kemšach, wosebje čichu pjatk w Michałskej cyrkwi. Někotre koncerty z jeho hudźbu sym w Michałskej cyrkwi dožiwił. Do Pomhaj Bóh je swěrnje rozprawy wo hudźbných podawkach w Michałskej cyrkwi dodawał, ale tež spomnjeća a recensije. Juro Měťšk bě dobry znajer serbskeje hudźby. Na swojich 60. narodninach předstaji swój najlubši spěw Kocora „Naš njeboh džěd“, kotryž so jemu tehodla tak spodobaje, tak nam wukładowaše, dokelž so wosrjedz spěwa takt

wot 3/4 na 2/4 změni. A hnydom so spěw wot wšěch gratulantow z mócnym hłosom zanjese. W poslednich lětach zetkachmoj so hdys a hdys na Tuchorskim pohrjebnišću. Wón so po kěrchowje wuchodžowaše, spominajo na znatych a swójbných, kotřiž tam wotpočuja.

Njewuhojomnje chorosće dla běše poslednje tydženje w hospicu w Ochranowje, hdžež bu derje zastarany. Tam wón 20. januara zemřě. Serbske Nowiny, Sächsische Zeitung a Frankfurter Allgemeine wozjewichu nekrologi. W Nowym Casniku spominaje Madlena Norbergowa na swójbnje zwiski mjez Měťškec a Nowakec swójbu w Drjowku a na přecelstwo Jura z Matom Nowakom.

Chowanje běše 18. februara na Tuchorskim pohrjebnišću, nawjedowane wot Serbskeho superintendenta Krystofa Rummela. Na sto ludži bě do cyrkwy přichwatało, w kotrejž zaklinčištej Kilianowej pohrjebnej kěrlušej a kruch „Senza“ wot Měťška, kotryž je Gerold Gnausch z Berlina na sopransaksofonje hrał. Předowanje so zložo na Jezusowe słowo: „Jeli pšěńčne zorno do zemje njepadnje a njezemřěje, wostanje same; hdyž pak zemřěje, přinjeje se wjele płodow.“ (Jan 12,24) Sup. Rummel wuzběhny, zo je Měťškowa hudźba načasna, tež hdyž njeje šěroko znata. Chrystusowy puć wjedže přez smjerc do wěčneho žiwjenja. To da tež nam nadžiju za našeho zemřěteho bratra.

Posledni wotpočink namaka popjelnica pódla staršiskeho rowa na městnje, kotraž bě Juro Měťšk za žiwe dny tak husto wopytował.

Jan Malink



Chowanje popjelnicy Jura Měťška na Budyskim Tuchorju

Foto: Hanka Šěnc

Delnjoserbska řeč jej naležnosť wutroby

Fararka Katharina Köhlerowa koordinuje serbske cyrkwinske džěto w Delnjej Łužicy

Rjana a z lubosću hladana je Dešnjanska farska zahroda. „Wšykne dobre dary, te psidu wót njebja. Daj Bogu žěk, daj Bogu žěk, wón nam je wobraz“, steji tam delnjoserbsce na drjewjanej ławce. Za njej steji na bróžen zlehnjeny kříž z brězoweho drjewa. „To su wšitko wuslědky našeho džěta z konfirmandkami a konfirmandami“, měni Katharina Köhlerowa, wot 2011 fararka Dešnjanskeje wosady. Wona zastara wosadze Dešno (384 wosadnych) a Žyłow (632 wosadnych). Wot awgusta 2021 je tež koordiněrowaca fararka Ewangelskeje cyrkweje Berlin-Braniborska-šleska Hornja Łužica (EKBO) za serbske džěto w Delnjej Łužicy. Lětnje nawjeduje wona nětko ze swojim saskim kolegu Krystofom Rummelom Serbsku předarsku konferencu. Tež Serbski ewangelski cyrkwinski dzeń wona sobu organizuje. Tutón bě 2021 w delnjołužiskim Mósće. Podpěrac chce tohorunja Łužiski cyrkwinski dzeń 2022 w Zhorjelcu. Dalše jeje nadawki su delnjoserbske kemše a wosadne popołdnja kaž tež nadwosadne zarjadowanja w Zhorjelskim cyrkwiskim wobwodze. Tak přewza nadawki, kotraž je superintendent Jan Malink hač do swojeho wuměnka wukonjať.

Katharina Köhlerowa je wotrostla we wsy Lastau pola Colditzu južnje Lipska. „Tuta wjes bě něhdy słowjanski kulowc, 981 založena. Serbske mjeno bě Lostatawa“, praji fararka. W šuli wuknješe wona



Katharina Köhlerowa před Dešnjanskej cyrkwu. Na kolesu ma serbsku chorhoj přitknjenu.

Foće: Andreas Kirschke



Katharina Köhlerowa je rady w farskej zahrodze. Wot lěta 2011 je wona fararka w Dešnje. Wot lońšeho koordinuje tež serbske cyrkwinske džěto w Delnjej Łužicy.

z radosću rusku a česku řeč. To jej pozdžišo pomhaše. Jeje nan bě farar Christian Führer, w času přewróta sławny farar při Mikławšskej cyrkwi w Lipsku. Jeje mać hraješe prawidłownje na kemšach pišće. Wobaj lubowašaj hudźbu. „Jako džěci pytnychmy to předewšěm hody“, praji 52lětna. „Nan pochadžeše z Rudnych horow. Wottam bě wón wosebity hodowny žlobik sobu přinješ. Hdyž hodowny štomik pyšachmy, sluchachmy ‚Hodowny oratorij‘ wot Bacha a wšitcy sobu spěwachmy.“

Swoju wěru běštaj staršej žiwaj. K temu słušeše wšědna blidowa modlitwa. Kóžde ranje čitaše swójba Ochranowske hesło. „To su moje korjenje. Po nich sym džensa žiwa w mojej swójbje a w mojim wosadnym džěle“, praji fararka a so dopomni: „My – mojej staršej, moji tři mlódsi bratřa a ja – běchmy jara muzikaliska a wjele diskutowaca swójba.“

Zahe angažowaše so Katharina Köhlerowa w Młodej wosadze. Tam nawukny, zo rěka křesćanka byc, so do naležnosćow tykać a so z nimi rozestajeć. W 1980tych lětach bě na wjele iniciatiwach wobdzělena. Tak dopomina so na akcije kaž „Mobilnje bjez awta“, „Štomy sadžeć na deponijach“ abo „Žony za měř“. Tež Měrowe modlitwy lěta 1989 k temu słušachu. „Džensa jězdzu kóžde lěto 9. oktobra z konfirmandami do Lipska“, praji fararka. „Tam wobdzělily so na Měrowej modlitwje w Mikławšskej cyrkwi. Sluchamy na narěč za demokratiju a wobdzělily so na swjedženju swěčkow. Wšitcy rady sobu jědu.“ Kedžbliwje mlódstni připošluchaja. Přeprowuja sebj a swoju wěru. „Křesćan byc

nastupa cyłeho čłowjeka“, praji Katharina Köhlerowa. „To je jara priwatnje – hdyž so modlu. To je na tamnej stronje jara zjawnje – kak a čehodla tak jednam. Nimale wšitke wažne rozsudy bazuja na mojej wěrje.“

Wona powěda wo pućowanju ze skupinu konfirmandow. Po puću, w małym lěsu Stare pohrjebnišćo do směra na Žyłow, zběraše fararka přeco zaso wotpadki. „Knjeni Köhlerowa, čehodla to činiće? Čehodla mamy to zrumować, štož su druzy ludžo tu zmjetali?“, so mlódstni zadžiwanj prašachu. Spontanje paslachu potom zhromadnje skulpturu z wotpadkow. Hornicy, škornje a samo zahradkowy stólc za to wužiwachu – a wobydlerjo so džiwachu. „Hdyž so zamołwita čuju za to, štož je Bóh nam dowěriť, potom móžu, dalokož móžno, to doma žiwa byc“, wotmołwi fararka mlódstnym.

Prěnjotnje chcyše so Katharina Köhlerowa z přeložerku stać. Tola to jako křesćanka w NDR njesmědžeše. Přičinu za to njezhoni. „Bych móhla so wukublać na kucharku abo pinčnicu, bych móhla silikatnu techniku we Weimarje studować. To wšitko pak nochcych“, so wona dopomni. „Mój kmótr mje pozbudžowaše. Z nim jězdžach po cyłej NDR na university z teologiskimi fakultami. W Jenje 1987 prawu namakachmoj.“

Tamniši starši studenka běchu jara aktiwni. Woni rady kontrowersnje diskutowachu. Za chorownju „Carlos Marx“ w Managua (Nikaragua) nazběrachu dary we wysokosći 28 000 hriwnow. Swoju akciju mjenowachue „Ambulancia“. FDJ (Swobodna němska mlódzina) tutón ⇒

⇒ wuspěch potom jako swój wudawaše ... „Štož zwosta, bě nazhonjenje: So angažowac přinjese žohnowanje. Z pjenjezami móžachu chorobne awto kupić. W nowembrje 1989 so wone pósłanstwu Nikaraguy w Berlinje přepoda“, so Katharina Köhlerowa dopomina.

W Jenje a w Praze studowaše teologiju. 1995 swój studij w Berlinje z diplomowym džěłom zakónči. Na to džěłaše dwě léce w organizaciskim běrowje Ewangeliskeho cyrkwinskeho dnja w Lipsku. „Tamniša šěrokość wěry, sprawność, kreatiwność a radosć nad eksperimentowanjom mje zahorichu“, powěda wona. „To so mi lubješe, tam čujach so doma.“

Za telewizijnju produkciskju firmu „L. E. Vision“ w Lipsku džěłaše potom jako swobodna sobudžělaćerka. Tam móžeše swoje znajomośće českeje řeče wužiwać. Wšako rozprawjachu wo temach kaž prostitucija při dróze E 55. Dalša tema bě cyrkej. „Tak móžach mjez druhim wo ewangelizaciji z Theom Lehmannom w Leisnigu rozprawjeć.“

Pozdžišo džělaša Katharina Köhlerowa w cyrkwinskej iniciatiwje za bjezdžělnych w Lipsku. Wěsty čas bě tež sama bjezdžělna. Čestnohamtsce załoži z druhimi cyrkwinsku kofejownju w Mikławšskej cyrkwi. Tuta kofejownja hišće džensa wobsteji.

„Mój mandželski bydleše tehdy hišće w Berlinje“, powěda wona. „Tam džěchmoj raz kemši. Jenož jara mało kemšerjow přińdže. Cyrkej bě čěmna a atmosfera čěsnjaca. To tola njemóže wšitko być, prajach swojemu mandželskemu. Potom dyrbiš so za wikariat přizjewić, wón wotmołwi. To bě za mnje rozsudny impuls, so stać z fararku.“

Po wikariaće w lětach 2000 do 2002 w Lipsku bě Katharina Köhlerowa wot lěta 2002 do 2011 fararka w Janskej wosadze w Žitawje. Tam dožiwi žiwu ekumenu a nawjaza zwiski tež z pólskimi a čěskimi wosadami.

Wot 2011 je fararka w delnjołužiskim Dešnje. Tam bydli džensa z mandželskim Ekkehardom (52) a synomaj Eliasom (18) a Friedrichom (16). Syn Philip (28) je w USA žiwu.

„Přiwitanje w Dešnje bě wotewrjene a wutrobne“, powěda wona. „Wosadna rada je nas jara podpěrała. Jako běchmy sem přičahnyli, wotmě so tu runje Braniborski wjesny a žnjenski swjedžen. Njedžela zahaji so z kemšemi. Wosadni prošachu mje, znajmjeńša jednu sadu delnjoserbsce prajić. Tak nawuknych tydzenske hrono z psalma 103 z hlówy. Wot teho časa wuknu wobstajnje delnjoserbsku řeč.“ Wobdžěli so na řečnych kursach za započatkarjow, za pokročonych a za konwersaciju. Krok po kroku wuknje dale. Wažne su jej małe gesty wšědny džěni. To so tež we wosadnym łopjenu pokaza. Dwurěčnje steji tam bibliske hrono 1. Korinther 13, 8 „Die

Liebe höret nimmer auf. Ta lubość nikula njepśestanjo.“

Lěta jutry bě po polsta lětach přetorhnjenja přeni raz zaso jutrowne spěwanje w Žylowje. Mjez spěwarkami bě Katharina Köhlerowa w serbskej drasće. Z radosću spěwachu jutrowne kěrlušy a modlachu so delnjoserbsce.

Do wšědneho žiwjenja zapřija přeco zaso delnjoserbsku řeč. Jeje telefoniski wotmołwak „řeči“ němsce a delnjoserbsce. Z konfirmandami spěwa spěw „My woramy a stamy“ tež delnjoserbsce. „Někotři młodzi starši w Dešnje a Žylowje řeča z džěćimi doma delnjoserbsce“, so wona wjeseli. „To je kaž mała, něžna rostlinka. Dyrbimy ju z lubośću hladac.“

Hody, jutry a na dalšich swjedženjach zapřija Katharina Köhlerowa delnjoserbsku řeč do kemšow, štož je předewšěm za starych wosadnych wažne. „Někotrym so sylzy ronja, hdyž so delnjoserbsce modlu“, powěda fararka. „Stari su hłuboko hnući, hdyž řeč swojich prjedownikow słyša. Mi to pokaza, zo je tam we wutrobach hišće začuće zachowane: Delnjoserbsčina słyša k nam.“

W Choćebuskej wokolinje organizuje skupina „Serbska namša“ džensa wob lěto znajmjeńša džesac delnjoserbskich kemšow. To je Katharinje Köhlerowej wažne, na to chce nawjazać. Klětu woswjeća 300. delnjoserbske kemše po woziwjenju w léce 1987. Fararka chce je hromadže z wosadami swječić. „Po kóždych delnjoserbskich kemšach wostanje wosada hišće při kofeju hromadže. Spěwamy potom ludowe spěwy a kěrlušy. Husto započnu stari zaso w swojej serbskej maćerščinje řečeć. To je jara hnujace“, praji fararka.

Towarstwo za spěchowanje serbskeje



Fararka Katharina Köhlerowa a lektor Hartmut Leipner 2020 na kemšach w Gołbinje

Foto: Ekkehard Köhler

řeče w cyrkwi fararku podpěruje. Jeho předsyda dr. Hartmut Leipner skutkuje jako lektor na kemšach. „Přeju sej, zo bychy so tež dalši wosadni na lektorow wukublać dali“, praji Dešnjanka. „Potom bychmy hišće wjac delnjoserbskich kemšow swječić móhli.“

Wona so raduje nad wuwicóm w Baršću. Tam wuknje Tobias Pawoł Jachmann jako młody farar pilnje delnjoserbsce. To dawa jej nadžiju do přichoda. „Wón pyta za korjenjemi swojeje swójby“, praji Katharina Köhlerowa. „Při tym wotkry sej řeč swojich prjedownikow. Předloni swjećeše samo delnjoserbske hodowne kemše. Nad tym so jara wjeselu.“ **Andreas Kirschke**



Dešnjanska fararka na zeńdženju Serbskeje přédarskeje konferency loni w juniju we Wochozach, wotlěwa doprawa přědku: Stefan Reichelt, Bluń; Ingolf Kšeńka, Janšojce; Katherina Köhlerowa, Dešno; sup. Krystof Rummel, Hođzij; Bettina Jordanov, Klětno; zady: Daniel Jordanov, Klětno; Thomas Haenchen, Bukey; Tobias Jachmann, Baršć; a sup. n. w. Jan Malink, Budyšin

Foto: priwatne

Wot lěta 1222 do lěta 2022

Klukšanska wosada woswjeći lětsa 800lětny jubilej swojeho přěnjeho naspomnjenja

Štó by to za móžno měł, zo je po 800 lětach Klukšanska wosada bjez fararja? Po přestrjeni je wona jedna z najwjetšich Łužicy. Wot Lěskeje w zapadže do Čelchowa a Załhowa w juhu, wot Jatřobja a Kupoje pola Minakała w zapadže hač k Hućinjskim mjezam we wuchodže – to je Klukšanska wosada ze swojimi 16 wjeskami k woběmaj bokomaj Sprjewje.

Jako bě tu hišće swójba von Gersdorf doma, bě Klukš sławna wjes. Na wšěch kartach bě zarysowana. Njedzela so tu ze wšěch wsow zetkach kemši a po tym w korčmomaj. Wuznamni serbscy prócowarjo skutkowachu we wosadže. Rjemjeslnikow bě tu nadosć. Klukš bě hospodarske a kulturne srjedžišćo na sewjerowuchodže Budyšina.

Wokoło 1900 so cyrkej přetwari, dokelž bě přemata a stara rjana cyrkej w stilu tehdyšeho časa. Ze stareje cyrkwje přewzachu so drohoćinki kaž klětko a epitař von Gersdorfa. Džensa wšědnje k modlitwje wotewrjena, steji kaž nadobna syrota wosrjedž wulkich polow. W Klukšu samym bydli jenož hišće horstka ludźi. Na wšelakich džensnišich kartach so Klukš ani wjace njenaspomni.

Swójba von Gersdorf najskerje hižo dlěje wědžeše, zo w Klukšu njewostanje. Ležownosć ryčerkubla so njehodžeše rozšěrjeć a Sprjewja nimale kóždy lěto z wulkej wodu přez brjohi stupaše. Wosrjedž rěki steješe knježi dwór hustodosć we wodže. W Delnim Wujězdže mějachu lěpše wuměnjenja za twar noweho hrodu a nimo teho slušeše wulki džěl tuteje wosady raz do Klukšanskeje wosady, to rěka tež tudyšim knježkam. W Delnim Wujězdže nartwari sej von Gersdorf nowy wulki hród a rjana park. Za čas industrializacije wu-



Klukš wokoło lěta 1840

Repro.: archiw PB

dobywachu tam wuhlo a dóstachu železniski zwisk do hłowneho města Berlina.

Wot časa industrializacije kónc 19. lětstotka wuznam Klukša do džensnišeho woteběraše. Jako buch 1966 po serbskimaj fararjomaj Janje Křižanu a Awgusće Mjeltce posledni serbski farar w Klukšu, bě hišće poměrnje wjele Serbow we wosadže. Přez ideologiju komunistow, kotraž serbskemu duchej njetyješe, běchu přečivnicy wěriwych Serbow móćniši. Předowach tež serbsce a poprawom bych móhl na posedženjach cyrkwiškeho předstejičerstwa serbsce rěčeć, njeby-li tam jedna Němka była. Sta so, zo běchmy na serbskich kemšach z knjeni Rašcynej z Kupoje, knjeni Klowowej z Jatřobja, z kěbětarku knjeni Sanderowej a pozdžišo knjeni Guthowej a z kantorom Günterom Schwarzmu mjezsobu – ale swječachmy serbske kemše a Chrystus bě mjez nami, kaž je to připrajł. Mjeztym hižo

dołho wjac serbske kemše w Klukšu a Połpicy njejsu. 1976 woteběraše so we wosadže 90 eksemplarow Pomhaj Bóh. Kelko so woprawdže čitachu, njewěm. A džensa?

Jako swječachmy 750. wobstaće Klukšanskeje wosady w léce 1972, bě to za mnje politisce a wosobinsce napjaty čas. Džensnišim młodym ludžom je čezko zrozumić, zo bě to wosebity čas rozestajenjow mjez wěru do Boha a wěru do swěta bjez Boha. Strona SED měješe a wužiwaše wšu swoju móc, ateistiske nahlady z namocu přesadzić. Što to konkretnje w cyrkwiškim a wosadnym žiwjenju rěkaše, je lědma wěrpodobne. W swjedženskim léce 1972 to woznamjenješe: Njedóstachmy dowolnosć plakat a swjedžensku brošurku čišćeć dać. Budyšan Wolfgang Brendler zhotowi nam plakat a titulny wobraz swjedženskeho spisa. Z pomocnikami hektografowachmy potom sami skradžu na 200 eksemplarow swjedženskeho spisa, kiž ilustrowachmy z wot nas nalěpjenymi fotografiemi z dawnych časow. Papjeru wobstarac bě jara wulki problem. Fotolabor namakać, kiž nam tysac wobrazow zhotowi, bě problem. Knihiwjazarnju namakać, kiž sej zwaži, njedowoleny spis wjazać, bě problem. Njebě problem, statnu pokutu za tajne zhotowjenje našeho swjedženskeho spisa plaćić, dokelž wosadni šćedriwje a jara rady darichu a wo wjele wjac hač trjebachmy. Zapisachmy jich mjena a tež tych, kiž spis za dar wotewzachu, do knihi.

Na zhromadny swjedžen z politiskimi wosadami njebě docyła myslić. Bě čas, jako prajachu stronjenjo SED raznje: „Bjez Boha a slónca chowamy žně dom.“ (Ohne Gott und Sonnenschein bringen wir die Ernte ein.)

Mjeztym nima Klukšanska wosada wjac swójsku fararku abo swójškeho fararja. Němskaj duchownaj Wolfgang Leßmann ⇨



Serbski ewangelski cyrkwiški džěń 1971 w Klukšu. Spěwanje w připołdnišej přestawce přewodžeše na gitarje wosadny farar Pawoł Wirth.

Foto: Jaroměr Stradal, archiw PB

⇒ a Fritz Dietmar Meier za mnu slědowaštaj. Nětko jězdzi farar dr. Robert Malink 19 km z Rakec do Klukša zastupować. Farski dom z rjanej ležownosću je so předał. W Klukšu samym njeje žanych rjemjeslnikow wjac. Ale wulka rjana wbnowjena cyrkej blyšći so přez pola do wšěch stron. Serbskich kemšow njeje a njebych wědźať, što we wsy samej hišće serbsce rěči. Zo we wosadze Serbow je, wěm. W Brěmjenju na přikład rěču z Měrcinom Róžu serbsce a w Čelchowje je Siegfried Zahrodnik doma, kiž je ze mnu Serbsku wyšu šulu wopytať. W Lichanju bydli katolska Serbowka Marja Michałkowa, kotraž je lětadołho CDU w Berlinje zastupowała, a wosrjedź wosady leži Zdžěr, hdžež je mnoho katolskich sotrow a bratrow, kiž serbsce rěča. Tu je za mój čas pater Stanij Nawka spo-možnje skutkował, ale tež tuta serbska katolska fara je njewobsadźena.

Zo so prócuja serbsku rěč mjez tymi, kiž su hustodosć serbskeho pochada, woži-

wić, je chwalobne. Němcy nawuknu serbsčinu a so w Bjesadach angažuja. To mje hnuje. Bóh žohnuj jich prócowanja!

Přeju Klukšanskej wosadze wšo dobre do noweho lětotka. Njeje w našim času lochki puć, Serbstwo wozrodzić, wšako młodźina do swěta čehnje a hustodosć tam wostanje.

W lěće 2022 je so dyrbjata sewjernje Budyšina wulkowosada wutworić: Njeswačidło, Rakecy, Łupoj, Minakał a Klukš. Čitach, zo budže Minakał organizatoriski centrum, za kotryž so farar pyta. Je to wulke wužadnje za wšěch, kiž so ke Chrystusej wuznawaja, dokelž su na so pokazani. Planowało je so po ličbach wosadnych. Ličba kwadratnych kilometrow wulkowosady je wulka. Ličba fararkow a fararjow so njepowjetši, dźěło pak přiběra. Za Klukšansku wosadu, kiž leži na wuchodnym kóncu wulkowosady, je moja naležna próstwa wo Božu pomoc. Zawěsće je nětko bywša sławna wosada „na kóncu swěta“.



Farar Pawoł Wirth 1971 na serbskim cyrkwiskim dnu w Klukšu

Foto: Jaroměr Stradal, archiw PB

Jubilej njech je nastork, so Bohu džakowac za přewodjenje přez wosom lětotkow, za wjele swěrných žonow a sławnych mužow, za serbski a pobožny duch, kiž je hač do džensnišeho we wosadze žiwy.

Pawoł Wirth

Hornjoserbsku bibliju znowa wudać?

Jako křesćenjo wobhladujemy bibliju jako najwadžnišu knihu, kiž mamy. Štož je w njej napisane, dawa našej wěrje a našemu žiwjenju směr a pokaza nam móžnosće, zwisk nawjazac z našim Bohom Knjezom.

Česćimy sebi swoju bibliju tehорunja jako rěčny dokument. Jednotnu spisownu rěč je Němcam přinjel Lutherowy přeložk biblije. Z tutej Lutherowej bibliju běše zakład za wudaće přenjeje serbskeje biblije w lěće 1728 daty. Wotblyšcuje so tam a w slědowacych nakładach – hladajo na duchownych-přeložerjow a na tych, kiž su w běhu časa korektury přewjedli – we wokolnje Budyšina wužiwana serbska rěč. Wězo wuskutkowaše čitanje maćernorěčneje biblije mjez Serbami tehорunja wěste zjednotnjenje wobchadneje rěče.

Posledni nakład serbskeje biblije je Jakubowe wudaće z lěta 1905. Wužiwa so tam kaž we wšěch starších wudaćach wězo tež tehdyši serbski prawopis, stare němske pismiki a zdžěla w džensnišej wobchadneje rěči njeznate zapřijeća. Dalokož młodeho luda mjez nami je, dyrbymy zwěsćić, zo su to špatne wuměnjenja za wužiwanje kniha, kiž by dyrbjata člowjekej wšědna přewodzerka być.

Chcemy-li z bibliju tež młodemu ludej wšědnje wužiwojomy pomocnik k prašenjam křesćanskeje wěry do rukow dać, měta wona, zo by do čitanja wabiła, ergonomisce přijomna być, to rěka:

1. wobjim kniha ma přewidny być, přijomne čitanje ma so zaručić;
2. teksty dyrbja w zrozumliwej, wobchadneje rěči spisane być;
3. laćonske pismiki, načasna gramatika,

džensniše wurazy a zapřijeća maja so wužiwać;

4. biblija dyrbi tež na wosobinskim tablet-komputerje k čitanju być.

Při procesu digitalizacije maja so jednotliwe čitanja elektronisce konserwěrowac, zo bychu so móhli jako zakład za e-book-bibliju wužiwać.

Tajka elektroniska biblija by była witana pomoc za wšěch chorosće dla hižo na tožo sputanych abo za serbsčinu hišće wuknjacy młody lud.



Jědnaty a posledni nakład Lutheroweje biblije w hornjoserbsčinje, wudaty 1905 wot Njeswačanskeho fararja Jurja Jakuba

Repro.: archiw PB

Z tym je jasnje, zo dyrbi so biblija znowa čišćeć a wudać, štož je přewšo naročny nadawk. Trjebamy tajku bibliju tež jako pomocny srědk za rewitalizaciju serbskeje rěče a serbskeho ewangelskeho wosadneho žiwjenja.

Jeli so na nowowudaće biblije zwažimy, započina so dźěło z tym, zo ma biblija wotpisana digitalnje předležeć. W tutej tekstowej wersiji maja so rěčne a teologiske korektury přewjesć. Korigowany tekst je potom zakład za dźěło nakładnistwa, na kotrehož kóncu potom hotowu knihu mamy.

Tola naše resursy su wobmjezowane. Radžomne je, zo předsydstwo Serbskeho ewangelskeho towarstwa wo tym wuradźuje a sebi měnjenje twori. Při tym njech so sčehowace wobkedžbuje:

- Z dźěлом superintendenta n. w. Jana Malinka na nowym lecionarje nahladny džěl biblije hižo jako digitalny tekst předleži.
- Wot přichodneho lěta budže serbski rěčespoznawacy program předležeć, z kotrymž móža so zbytnje džěle diktowac, wotpisanje potajkim trjeba njeje.
- Wot Jurja Jakuba 1905 wudata biblija ma za swój čas rěčnje a tež z nabožinskeho wida dosć dobry niwow.

Po w běhu zestajenja teksta k dispoziciji stejacych džělowych mocach ma so potom rozsudzić, w kotrej měrje so korektury přewjedu.

Koždy, kiž chce, njech swoje měnjenje sposrědkuje na: Friedhard Krawc, tel. 03585 4137248, e-mail: post@f-schneider-hv.de. **Friedhard Krawc a Arnd Zoba**

Jurij Brósk: Dopomnjenki na mlode léta (18)

Na druhu dzeń běžachmy my gymnaziasća do Hornjeje Hórki, hdžež chvilu pola korčmarja Wičaza kehelowachmy. Popoždnu přijědže z Budyšina wopyt, mjez druhim direktor Dreßler. Bórže na to dyrbjach, dokelž njewjedro hrožeše, z bratrom Božidarom pomhać žito domchowac. Wječor přewodžachmy z lubym nanom knjeza direktora Dreßlera.

Sobotu, 4. awgusta, džěchmy my štyrjo šulerjo, po tym zo běchmy zahe wobjedowali, na hermank do Budyšina. Pola Böhlera wobdžělich so na založenju student-skeho zwjazka Serbska Lipa. Přitomni běchu pječo ze serbskeho seminara w Praze, Sykora z Budyšina [*Jan Awgust Sykora, 1835–1921, pozdžišo farar w Smělněj*], Guda [*syn Minakatskeho fararja*] a ja ze Žitawského gymnazija, nimo teho aktuar

w *Nosaćicach*] a Morica. Po wječeri spēwachmy a hrajahmy; w nocy w 11 hodž. džěchmy na polo paduchow šeríc a wokoło 2 hodž. zakónčichmy zabawu.

Na druhu dzeń lehnychmy so na zahrodže do trawy a so wšudže rozhladowachmy. Popoždnu přińdžechu tři moje sotry z Budyšina. Po kofeju hrajahmy łójenje, při čimž so krasnje zabawjachmy, wosebje mały Wjelic Moric, kiž bě jara zrudny, hdyž dyrbjachmy woteńc.

Srjedu, 8. awgusta, dyrbjachmy piwo wotpjelnici a wjele wotawy wobrocować. Po wječeri so z hrami zabawjachmy, na příklad: „Stöckchen geben; Jakob, wo bist du?“ atd.

Sobotu, 11. awgusta 1855, so z Budestecami rozžoňowach, štož bě mi čežko, dokelž so hišće prawje strowy nječujach.

šulu skomdžic a so wjele pohibować, štož mi jara tyješe, tak zo so zaso na šulu wjeselach. Ale přez swój nócny njeměr stajnje znowa schorich.

Njedzelu, 2. septembra, dóstach list wot cety Görneroweje, zo je bratr Božidar swoje pruwowanje zbožownje z Illa wobstał. Kajke poniženje to za mnje staršeho!

9. septembra krasnje pućowachmoj z přecelom Kučeru. W zašlych dnjach so mi zdžela poměrnje derje wjedžeše, druhy pak čerpjach pod strašnymi boloscemi hlōwy a hrudže. Nan, kotrehož běch wo wopyt prosyl, njepřijědže.

Póndzělu, 10. septembra, pisaše mi nan, zo njech dom přijědu, hdyž so ze mnu hišće polěpšilo njeje. To pak na žadyn padnochych, chcych tola wotchadne wuswědženje měc. Chabłach stajnje mjez nadžiju a strachom.

Wutoru, 18. septembra, překwapi mje luba mać, kotraž chcyše mje do Budestec sobu wzac. Ale nadžijach so wustrowjenja z lékarskej pomocu. To měješe tež direktor gymnazija za prawe a změrowaše mać, zo so njetrjeba starosćic dla wotchadnych pruwowanjow, dokelž chcedža na moju chorosc džiwac. Runje tak ju lékar pokoješe.

Srjedu, 3. oktobra 1855, jědžech do Budyšina, hdžež měješe so založic Serbska Lipa, zwjazk mjez studowacymi Serbami. Dokelž pak běchmy jenož šesćo a katolscy studenca z Prahi njeběchu přijěli, traješe naša zhromadizna jenož wot popoždny 2 do 4 hodž., tak zo so, wot přecela Bjara [*Jan Hendrich Bjar, 1837–1859, starši Budyškeho serbskeho gymnazialneho towarstwa*] hač do Pomorc přewodžany, hnydom zaso wróćich a wječor w 9 hodž. do Žitawy dojedžech.

Njedzelu, 7. oktobra, so mojej stwinaj towaršej Schönfelder a Minakatski Guda z prózdnin wróćistaj. Posledni mórčeše, zo běchu so tak spēšnje minyli.

Srjedu, 11. oktobra, dóstach luby list wot bratra Božidara, kiž chcyše mje pokojec, dokelž mjenješe, zo so jara rudžu, zo je wón jako młódši prjedy hač ja na uniwersitu přišoť. Ale dla teho běch so hižo změrowať. Sotra Thekla so boji, zo nochcu studowac, ale na hajnika abo ratarja wuknyc. Haj, na to sym hižo myslit, hdyž mje boloscě trapjachu. Mój strowotny staw so nimalo wšědnje mjenješe, tak zo bu přec njewěsćišo, hač móžu hišće wotchadne pruwowanja zlažic. Wjele zdychowach a so modlach.

Srjedu, 21. nowembra, přińdže, pošlany wot lubeju staršeu, Komorowski mlynk Bertram do Žitawy, zo by mje lékował. Wuwopraša so mje a da mi krjepki.



Česke wrota w Žitawje do léta 1826

Repro: Jürgen Maćij

Polk a wučer Kral. – Zaso njetrjebawše rozpjeršenje a wotwjedženje wot trěbneho džěľa! – Potom wokoło 5 hodž. z bratrom Božidarom, přecelom Lehmannom a Dreßlerom na Židowje, hdžež čotnikowachmy a so krasnje zabawjachmy. Doma nadeńdžechmy swaka Wičaza z Wósporka.

Njedzelu, 5. awgusta, běch ze swakom na serbskich kemšach. Mjeztym běštaj na faru dojeťoj kuzenk Bohuwěr a kuzina Leńka z Hliny. Dokelž bě wjedro njepřijomne, wostachmy nutřka. Lehmann hudžeše a my spēwachmy. Budestečanska fara je kaž hospoda.

Póndzělu, 6. awgusta, přewodžachmoj při wuzneju do Budyšina, zwotkelž chcychmoj do Minakata k přeceluj Gudže pućowac, ale dóstachmoj wotprajenje. Tehodla pućowachmoj do Šekec, hdžež wječor wokoło 6 hodž. dórđžechmoj, wutrobnje witanaj a pohosćenaj wot wuja Wjele, slepeje cety a wšěch džěci: Ernsta, Hanki [*Marja Johanna Wjelic, 1834–1923, pozdžišo mandželska fararja Michała Domaški*

Z přecelom Lehmannom džěchmoj w 9 hodž. do Budyšina, hdžež při wuznych a přecelow wopytjachmoj. Wječor ½ 11 dojedžechmoj do Žitawy. Božo, spočč mi zbožo a strowotu!

Poslednje měsacy na gymnaziju

Njedzelu wopytach svojich wučerjow a Zscharnec. Hdyž započach zaso chutnje džělać, boleše mje zaso hlōwa, tehorunja póndzělu we wučbje.

Scěhowacu njedzelu a póndzělu bě wulki swjedžen k wopomnjeću teho, zo je kral Ottokar II. 1255 Žitawje měšćanske prawo spočič. Cyłe město wulce swjećeše.

Sobotu, 25. awgusta 1855, dokónčich swoje 22. žiwjenske léto. Nutrnje so modlach wo dospołne wustrowjenje.

Njedzelu wopytach wowčerja Šlamarja w Hörnitzu, kiž mi wo mojim stawje ničo pokojace rjec njemóžeše. Nětko, hdyž tute rjadki w svojim 78. žiwjenskim léce pisam, sej nimalo myslu, zo bych so tehdy z Rhus tox. wuhojit. Tež přichodny tydžen dyrbjach

*Teksty wubrala a přeložila
Trudla Malinkowa
Kónc šlěduje*

Unikatne gronko wu Lažkojc we Wjerbnje

W domje, dokradnej we weranže bydleńskego chroma Měta Lažkego (1889–1972, teke: Laški, nimski: Martin Laschki) we Wjerbnje jo namólowane gronko w dolnosersbskej rěcy: „Bog žognuj Serbow lud a kraj a stawńe jomu gluku daj!“

Smej to wugrono z kuratorcu Serbskego muzeja w Chóšebuzu Martinu Nowakojc we wobłuku rešeršow k stawiznam teje jsy a zachopjeńkam Domowiny w Dolnej Łužycy namakatej. Wšako jo se na gruntach bura Lažkego pšed 75 lětami, 8. septembra 1946, Domowina załožyła a předne předsedarstwo wóliło. Wón jo se tegdy wuzwólił ako předsedař, lěcrownož jo na tom dnju, nježelu, w popajžeństwie był. Žeń do toho jo ga měsćańska policija jogo popajžiła. Weto jo se cełe tšojenje w rodnem domje Lažkego wuspěšnje wótměło. Za to jo předsedlažala dowólnosć sowjetskeje komandantury, kótaruž jo wobstarał górnosersbski jurist a nęgajšny sobuželašer budyšynskeje Domowiny Jurij Rjenč.

Chto jo był Měto Lažki?

W lěše 1918 jo pšewzeł ze swójeju žeńskeju žywnosć starješych z něži wósym hektarami. Mimo burskego žěta, kótarež jo było teke dla felujucego regulěrowanja rěki Sprjewje a z tym zwisujucych pólašow wósebne šěžke, jo se aktiwne wobžělował na towaristwowem žywjenju jsy. Ako aktiwny turnař z lěta 1910 jo we wjerbańskem turnařskem towaristwie wugbał funkciju „Turnwarta“, naslědku „Oberturnwarta“.

Cas žywenja jo se swóju serbsku narodnosć wjelgin cesćił. Wu Lažkojc doma jo se serbski powědało. 1923 a hyšći raz tši lěta pózdžej jo pódpěrał koncert a žiwadłowe graše budyšynskego towaristwa Nadźija we jsy. Wótpowědne zwiski do Górnej Łužycy jo nawězał pšez sport k tamnějšym turnařam, kenž su se w Sokole organizěrowali. 1928 jo se wobžělił na Sokołskem zjězdze w Górnej Łužycy a jo nawjedował styri lěta pózdžej delegaciju Dolnoserbow na 13. Sokołskem swěženju w Praze.



Měto Lažki ze swójeju žeńskeju 1959 we Wjerbnje

Foto: SKA

Z nacionalsocialistami njejo nic cyniś měł, tak jo na pšikład wótpokazał strowiś z „Heil Hitler“. W casu wójny jo pomagał wójskim popajžonym a nuzkanym žělašerjam. Cerwjena armija jo jogo kóńc apryla 1945 ako šoľtu we Wjerbnje zasajžiła.

Wobžělniki załoženja Domowiny, mjazy nimi stej bytej jogo žeńska Marie a žowka Henrieta, su z wuspěchom pšešiwu popajži Lažkego protestěrowali. Pó pušćenju jo se wón nadalej cesnoamtski wó zaměrnu žělabnosć Domowiny w Dolnej Łužycy procował. Na głownej zgromažinje Domowiny w nowembrje 1946 w Budyšynje jo se ako zastupny předsedař pó boku Pawoła Neda wólił. Pšez to jo był we wósebnej zagronitosći, aby se Zwězk Łužyskich Serbow teke w Dolnej Łužycy oficialnje pšipóznał.

Gaž jo jomu pódma burskego žěta móžno było, jo se na zgromažinach centralnego wjednistwa w Budyšynje wobžělował a wó problemach rozpsawjał. Naslědku pak jo stojał samotnje na cole dolnołužy-

skego wjednistwa, kótaregož člonki su na pšikład do wukraja šli abo su se docelego z Domowinskego žěta slědk šęgnuli. Sam jo teke stojał ze swójeju kritiku, až felujo za wětšy part konkretna pomoc budyšynskeje centrale za Dolnu Łužycu.

Pjerwej až jo se Domowina oficialnje z boka bramborskego kněžarstwa pšipóznała, jo pšosyl wó wulichowanje ze swójeju funkcijowu. Domowinske centralne wjednistwo jo tomu w juliju 1948 pšigłosowało. Wót toho casa jo se Lažki ze serbskego zjawneho žywenja tšošku slědk šęgnuł. Weto jo hyšći na zarědowanjach Domowiny pšibytny był. Zawěšće ako pšipóznaše jogo žělabnosći jo se wobžělił we februarje 1950 na woglěže delegacije Domowiny pla prezidenta młodeje Nimskeje demokratiskeje republiki Wilhelma Piecka. Pó tom jo słušał k sobuzałožarjam Zjadnošćstwa serbskich rybarjow we Błotach a jo był jich předny předsedař.

Lěc jo gronko južo pši załoženju Domowiny w Dolnej Łužycy 1946 wu Lažkojc k wizenju było, njewěmy. Jo pak wěste, až jo se to stało za žywjeński cas a w zagronitosći Měta Lažkego. W Pratyji 1881 jo Mato Kósyk, ako Lažki teke narožony we Wjerbnje, w swójej basni „Moj wošcojski kraj“ slědujucy rezimej šęgnuł: „Bog žognuj ceły Serbski kraj a šćituj jen a hoplewaj.“ A wót Handrija Zejlera jo znate kšesćijańske žognowanje: „Bóh wjeršny žohnuj Serbow kraj a miły jemu zbožo daj.“

Jo samorozmějuce, až wobstoj zwisk mjazy gronkami – nabóžninski part a póžedanje za dalšnym wuspěšnym wuwijanym Serbow we Łužycy. Za to jo se Měto Lažki cas swójogo žywenja zasajžował.

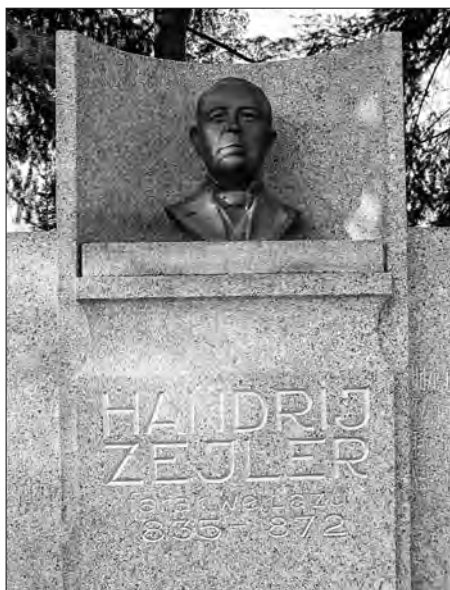
dr. Pěťš Šurman



We weranže bydleńskego chroma Měta Lažkego jo napisane serbske gronko.

Foto: Pěťš Šurman

Powěšće



Pomnik Handrija Zejlerja we Łazu, hdźež zahajchu 1. februara Lěto Zejlerja a Kocora

Foto: Andreas Kirschke

Łaz. Na dnu 218. narodnin Handrija Zejlerja zahaji Domowina 1. februara při jeho pomniku na Łazowskej nawsy lětuše Lěto Zejlerja a Kocora. Na zarjadowanju w małym kruhu přepoda župan Wojerowskeje župy Marcel Braumann nowemu Łazowskemu fararjej Christianej Huthej mjez druhim serbske Spěwarske. Z lětom Zejlerja a Kocora spomina Domowina lětsa na 150. posmjertniny Łazowskeho fararja a basnika kaž tež na 200. narodniny Ketličanskeho kantora a komponista.

Klětno. Składnostnje 30. rónčnicy wuchowanja Klětnoho před wotbagrowanjom wotewrěchu njedzelu, 6. februara, po kemšach w Klětnjanskej ewangelskej cyrkwi wosebitu wustajeńcu. Na wulkich demonstracijach w popřewrótowym času bě-

chu mnozy Serbja wobdźěleni, wjacori tež jako řečnicy. Wustajeńcu wo tehdyšich podawkach w formje beameroweje prezentacije je wuhotował Budyski fotografikar Jürgen Mačij, iniciator bě wosadny farar Daniel Jordanov. Nimo fotow so tež film a nowinske dokumenty pokazuja.

Budyšin. We wopismje z lěta 1222 so dzejwjeć wsow z cyrkwinskeho wobwoda Budyšin-Kamjenc přeni króć pisomnje naspomni. Z tuteje přičiny swjeća wsy Bukecy, Hrodzišćo, Hućina, Klukš, Kumwałd, Poršicy, Wjazońca, Wjelećin a Załom lětsa swój 800lětny jubilej. Swjedźenske lěto zahaji so ze zhromadnej wječornej Božej službu wšěch wobdźělenych wsow na dnu podpisanja wopisma pjatk, 25. februara, w Pětrskej cyrkwi w Budyšinje. Předowanje měješe wyši krajnocyrkwinski rada dr. Thilo Daniel z Drježdźan.

Miłoraz. Na wuchodze Miłoraza su w 1960tych lětach nowe pohrjebnišćo poswjećili a stare rowy na njón přepožili. Tónle kěrchow ma nětko w zwisku z rozšěrjenjom Wochožanskeje bruniceweje jamy swoje wěnowanje zhubić. Po přechach někotrych přesydlonych wobydlerjow chce LEAG hižo nětko jednotliwe rowy přeměstnić. Přeciwo temu so mjez druhim farar Jörg Michel jako zastupjer za čas wakanicy w Slepjanskej wosadze wupraji. Wosada widzi w tym mylenje pokoja tu pochowaných. Pohrjebnišćo měło hač do lěta 2024, hdyž je přesydlenje wjesnjano do noweho Miłoraza wotzamknjene, na swojim městnje wostać.

Bart. Spěchowanske towarstwo Bartskeje cyrkwy chce lětsa z džěłami na Božim domje pokročować. Po tym zo su w minjonych lětach wěžu a zwony wobnowili, ma so 2022 cyrkwinna łódź sporjedzić. Tež wokna maja so restawrować, při čimž liča z něhdze dwaj do třitysac eurami na kóžde wokno. W přichodnej kročeli matej so tež třehca a fasada saněrować. Za wšě džěła chce so spěchowanske towarstwo wo financielnu podpěru ze wšelakich programow požadać. Tež šćedriwych darićelow a sponsorow so nadźijeja.

Dary

W januaru je so dario za Serbske ewangelske towarstwo 150 eurow a 50 eurow a za Pomhaj Bóh 92 eurow, 42 eurow, 12 eurow a 10 eurow. Bóh žohnuj dary a darićelow.

Spominamy

Před 75 lěťami, 23. měrc 1947, zemřě w Budyskej chorowni bywši serbski wyši fa-

rar **Jan Kapler.** Narodził bě so wón 15. awgusta 1880 w Budyšinje jako syn Michałskeho kantora Jana Awgusta Kaplerja (1851–1937) a starši bratr pozdžišeho Michałskeho fararja Božidara Kaplerja (1887–1942). Wón wopyta gymnazij w Budyšinje a studowaše teologiju w Lipsku. Jako farar skutkowaše w třoch wosadach, wot 1907 we Łupoji, wot 1911 w Halštrowe a wot 1922 hač do smjerće w Njeswačidle. Po tym zo bě so serbski wyši farar Gustaw Zarjeńk w Chwaćicach 1936 na wuměnk podať, postaji nacionalsocialistiske cyrkwinske wjednistwo Jana Kaplerja za jeho naslědnika. Sta so to přeciwo woli serbskich duchownych, kiž sej jako swojeho wyšeho fararja Gustawa Mjerwu w Bukecach přejachu. Jan Kapler přiwisowaše časowemu duceh a so tež w serbskich prašenjach nacionalsocialistam podrjadowaše. W tym steješe na napřećiwnej strojnje kaž jeho bratr Božidar, kotrehož z Łužicy wupokazachu a kotryž we wuhnanstwje zemřě. Po wójnje zahaji cyrkwinske wjednistwo wotnacifikowane jednanje přeciwo Janej Kaplerjej. Prjedy pak hač k doskónčnemu wusudej dóndže, wón zemřě. Swoj posledni wotpočink namaka při cyrkwiće w Zarěču. *T.M.*

Přeprašujemy

- 06.03. Invokavit**
10.15 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (sup. n. w. Malink)
12.00 nutrnosć w serbskim rozhlósu (fararka Malinkowa)
- 09.03. srjeda**
19.00 Bjesada w Hodźiju na kantoraće
- 14.03. pónđzela**
17.00 žěłowa kupka Serbska namša w serbskim wósadnym zmakanišću w Chóšebuzu
- 16.03. srjeda**
19.00 Bjesada w Rakecach w farskej brážni
- 17.03. štwórtk**
18.30 Bjesada w Bukecach na farje
- 20.03. Okuli**
08.30 kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (sup. n. w. Malink)
10.00 serbsko-nimska namša w Bórkowach (farař Vetterick, predikant Leipner)
12.00 nutrnosć w serbskim rozhlósu (sup. n. w. Malink)
- 03.04. Judika**
10.15 kemše w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (sup. n. w. Malink)
12.00 nutrnosć w serbskim rozhlósu (sup. Rummel)

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Privatny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamolwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591 600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)
Čiść: Lessingowa čišćernja, Kamjenc
Vertriebskennzeichen: 2 B 13145 E
Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625
Abonement a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Kreissparkasse Bautzen
IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67
BIC: SOLADES1BAT

Pomhaj Bóh spěchuje so wot Załožby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiražki z dawkowych srědkow na zakładze hospodarskich planow, wobzamknjenych wot Němskeho zwjazkowneho sejma, Krajneho sejma Braniborskeje a Sakskeho krajneho sejma.
Lětny abonement plaći 8 eurow.